

türkiye ekonomi politikaları araştırma vakfı

Türkiye - Yunanistan Diyalog Süreci

Dr. Erhan Türbedar
Dış Politika Analisti

TEPAV Değerlendirme Notu
Ocak 2011

Yunanistan Başbakanı Yorgo Papandreu'nun 7 Ocak 2011 tarihinde Erzurum'daki Türk Büyükelçileri Konferansı'nda yaptığı konuşma, Türk-Yunan ilişkilerini yeniden tartışmaya açtı. Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'la karşılıklı barış ve dostluk mesajları verdiyse de, Papandreu'nun sözlerinden, iki ülke arasında var olan büyük sorunlara yönelik Yunanistan'ın tutumunun hiç değişmediği anlaşılmıştır.

Geçmişte Türkiye ile Yunanistan'ın yakınlaşmasını amaçlayan birçok girişim olmuştur. Ancak iki ülke arasında varolan önyargılar her seferinde yakınlaşma çabalarına olumsuz yansımıştır. Söz konusu önyargıları kırmak istercesine, Başbakan Erdoğan Mayıs 2010'da 10 bakanla ve onlarca işadamlıyla Yunanistan ziyaretini gerçekleştirmiştir. Nitekim bu ziyaret Türk medyasında oldukça olumlu bir şekilde karşılanmış, Türkiye ile Yunanistan'ın yakınlaşmasını destekleyen söz ve satırlara yer verilmiştir. Ne var ki Yunan medyasında aynı karşılık görülmemiştir. Genel olarak Yunan medyası, Başbakan Erdoğan'ın ziyareti çerçevesinde imzalanan 21 anlaşmayı "küçük meseleler" olarak nitelemiş, iki ülke arasında varolan büyük sorunlara karşı ise Türkiye'nin tutumunun hiç değişmediğini yazmıştır. Yine de, Başbakan Erdoğan'ın Atina ziyaretinin ve meslektaş Papandreu ile geliştirdiği dostluk ilişkisinin, en azından Türk-Yunan ilişkilerinde yeni bir yumuşama dalgasına neden olduğunu söylemek mümkündür.

Türk-Yunan ilişkilerinde aşılması gereken iki temel sorun Kıbrıs sorunu ile Ege'deki sorunlardır. Bu sorunlar diplomatik yolla aşılabilsen, diğer daha küçük sorunlar için çözüm üretmek kolaylaşacaktır. Ne var ki hem Kıbrıs, hem de Ege sorununun çözüm yolunda bir düzine tıkanıklık bulunmaktadır. Erzurum'daki konuşmasında "Kıbrıs'taki işgali devam ettiği sürece, Türkiye AB üyesi olamaz" diyen ve Ege sorunları karşısında taviz vermeyeceklerini ima eden Papandreu, iki ülke arasındaki temel sorunlarda görüş ayrılıklarının devam ettiğine işaret etmiştir. Papandreu'nun bu yöndeki keskin çıkışını tamamen kendi ülkesiyle ilgili iç siyaset kaygılarıyla yapmış olduğu kabul edilse bile, Kıbrıs ve Ege sorunlarının çözümünün kolay olamayacağı bir kez daha gözler önüne serilmiştir.

Kıbrıs sorunun çözümünü zorlaştıran temel husus, Yunanlar'ın adadaki Türkleri azınlık ve işgalci olarak görüyor olmasıdır. Bu nedenle Atina, açıkça söylüyor olmasa da Rumlar'la Türkler'in Kıbrıs'ta eşit haklara sahip olamayacağı görüşündedir. Kıbrıslı Rumlar da prensipte iki toplumlu modele "evet" diyerek müzakere masasına oturmuş olmakla birlikte, her yönüyle iki eşit topluma razı olacaklarını hiçbir zaman söylememişlerdir. Diğer taraftan AB de Kıbrıs sorunun çözümünü zorlaştırmaktadır. Kıbrıs sorunu çözülmeden Güney Rum kesiminin AB üyeliğine alınmış olması, Brüksel'in dış politika alanındaki en büyük hatalarından biri olduğu söylenebilir. Türkiye'nin tam üyeliğine karşı çıkan AB ülkeleri yıllardır Kıbrıs sorunun arkasında gizlenerek, Türkiye'nin müzakere sürecini tıkamaktadırlar. Yunanistan ise yıllarca, AB'yi alet ederek, Kıbrıs ve Ege sorunlarını kendi çıkarları doğrultusunda çözme stratejisi izlemiştir. Bu arada Brüksel'in de ihtilafli konular karşısında açık olarak AB üyesinden yana tavır koyduğu belirtilmelidir. İşte böyle bir ortamda Rumlar yapıcı olmamak için cesaret bulmakta, Türkiye ve Kıbrıslı Türkler ise ödün verici olmaya zorlanmaktadır.

Ege sorununa gelince, bilindiği gibi bu sorun birbiriyle ilişkili dört farklı sorundan oluşmaktadır. Bunlar da deniz ve kıta sahanlığının belirlenmesi, kara sularının genişliği, hava sahasının kontrolü ve Yunanistan'ın Ege'deki adalarını silahlandırmasıdır. Yunanistan sürekli Ege Denizi'ndeki egemenlik haklarını genişletme derdinde olmuştur.

Ayrıca Yunanlılar Ege Denizi'nin tamamını bir Yunan denizi olarak gördüğü için, Türkiye'nin denizdeki hak ve çıkarlarını görmezlikten gelmektedir. Atina Ege Denizi'nde Yunan karasularının 6 milin ötesine genişletilmesine hakkı olduğuna inanmaktadır. Ege'de Yunan karasularının 6 milin ötesine veya Yunanistan'ın iddia ettiği gibi 12 mile genişletilmesi durumunda ise, Türkiye'nin zararı büyük olabilecektir. Her şeyden önce, Türkiye açısından ulusal kıta sahanlığı olarak kabul edilen bölgeler Yunan karasuları içinde kalacaktır. Uluslararası sular Yunan karasuları ile çevrili hale geleceği için, Ege Denizi ile Akdeniz arasındaki seferlerde Türk gemilerinin uluslararası sulara erişimi sınırlandırılacaktır. Bunun dışında Ege Denizi'ndeki zenginliklerin büyük bir kısmı Yunanistan'ın kontrolüne gireceği gibi, Yunanistan'ın ulusal hava sahası genişleyeceğinden, Türkiye'nin Ege Denizi üzerindeki askeri uçuşları gerçekleştiremeyecektir.

Ankara ve Atina belli bir müddet Ege sorununun "dondurulmuş" kalması yönünde siyaset izlemiştir. Son gelişmeler ise, Ege sorununun raftan indirildiğine ve yeniden görüşülmeye başlandığına işaret etmektedir. Hatta Kasım 2010'da Yunan medyasında, Ege sorununa ilişkin müzakerelere ait olduğu iddia edilen bazı ayrıntıları bile okumak mümkün olmuştur. Ne var ki Kıbrıs sorunu ve Makedonya ismine ilişkin sorundan, Yunanlar'ın katı ve yapıcı olmayan bir müzakereci olduklarını görmek mümkün olmuştur. Bu yüzden, Ege sorununa ilişkin müzakerelerin de uzun sürme olasılığı yüksektir.

Netice itibariyle, Papandreu'nun Erzurum'daki Büyükelçiler Konferansı'na katılması başlı başına bir iyi niyet jesti olmuştur. İki ülke arasındaki yakınlaşma sürecinin canlı tutulması bakımından da Papandreu'nun Erzurum'a gelmesinin önemli olduğu ortadadır. Ancak Kıbrıs ve Ege sorunlarının çözümü için bir zihniyet değişimiyle birlikte, her iki tarafın atacağı yapıcı adımlara ihtiyaç vardır. Aksi takdirde, Ankara-Atina diyalogu bir sağırılar diyalogu olmanın ötesine geçemeyecektir.

- Dr. Erhan Türbedar, TEPAV Dış Politika Analisti,
http://www.tepav.org.tr/tr/ekibimiz/s/105/Erhan+Turbedar_+Dr.